

Rodzic zastępczy – pasja, praca, sposób na życie

Kiedyś pracowała jako tłumacz, dziś jest mamą zastępczą. Choć tę pracę wykonuje się 24 godziny na dobę przez 7 dni w tygodniu, otwarcie mówi, że czuje się szczęśliwa i spełniona. Jej rodzina jest jedną z 40 krakowskich zawodowych rodzin zastępczych.

W samym Krakowie funkcjonuje 40 zawodowych rodzin zastępczych, 100 niezawodowych rodzin zastępczych oraz niespełna 300 spokrewnionych rodzin zastępczych. Dzięki tej formie opieki dzieci mogą uniknąć pobytu w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Z pozoru wyglądają jak „normalne rodziny”, choć dzieci, które z nimi mieszkają są u nich „na chwilę”. Jednak to właśnie oni często uczą je pierwszych słów, zmagają się z ich kolkami, cieszą się sukcesami i wspierają w przewyżczeniu niepowodzeń w przedszkolu i w szkole. Jedną z krakowskich mam zastępczych jest pani Ania, która w naszej rozmowie zdradza „blaski i cienie” wybranej przez siebie drogi.

CZYM TAK NAPRAWDĘ JEST RODZINA ZASTĘPCZA?

Zacznijmy może od wyjaśnienia, bo okazuje się, że znane każdemu określenie jest często mylnie interpretowane. Wiele osób, nawet lekarze, myślą rodzinę zastępczą z rodziną adopcyjną. Choć świadomość społeczeństwa i zainteresowanie tematem rośnie to ciągle wiele jest do wyjaśnienia – podkreśla pani Ania – zastępcza mama.

Zatem: „Rodzina zastępcza opiekuje się dzieckiem i wychowuje je do czasu, gdy możliwy będzie jego powrót do rodziców, a jeżeli nie – przygotowuje dziecko do adopcji. Zdarza się, że dziecko pozostaje w rodzinie zastępczej do pełnoletności. Jednak zawsze przede wszystkim należy uwzględnić poszanowanie prawa dziecka do powrotu do rodziny oraz do osobistych kontaktów z rodzicami. W odróżnieniu od rodziny adopcyjnej rodzice zastępczy nie „stają się” rodzicami ale zastępują ich w tej roli przez krótszy lub dłuższy czas – bywa, że aż do dorosłości.”

Choć z instytucji nazywany jest rodzicem, przez dzieci raczej nazywany jest ciocia lub wujkiem. – Zdarzało się, że dziecko, które mieliśmy pod opieką chciało mówić do nas mamą i tate, jednak biologiczni rodzice nie byli temu przychylni – opowiada pani Ania i podkreśla, że forma cioci, wujka jest „bezpieczniejsza”. Rodzice zastępczy są przeciwieństwem założenia „na chwilę”. Łatwiej rozstać się z ciocią niż mamą – nawet z tą „przyszywaną”.

RODZAJE RODZIN ZASTĘPCZYCH

Rodzinę zastępczą może tworzyć małżeństwo lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim. Jeżeli dziecko wychowuje się u najbliższej rodziny: dziadków lub rodzeństwa, mówimy o spokrewnionej rodzinie zastępczej. Jeżeli rodzinę taką tworzą osoby niespokrewnione z dzieckiem lub jego dalsza rodzina np. wujostwo jest to niezawodowa rodzina zastępcza. Rodziny spokrewnione i niezawodowe najczęściej zajmują się jednym dzieckiem lub ro-

dzeństwem i robią to nieodpłatnie, otrzymują jednak pomoc pieniężną na utrzymanie dziecka.

Sprawowanie pieczy zastępczej może być jednak również pracą zawodową. W takim przypadku osoby tworzące rodzinę zastępczą zawierają umowę, w której określone są warunki zatrudnienia. Rodziny te otrzymują wynagrodzenie, mają prawo do trzydziestodniowego urlopu, okres zatrudnienia jest podstawą nabycia lub zachowania uprawnień pracowniczych. Od zawodowego rodzica zastępczego oczekuje się rezygnacji z innej pracy zarobkowej (jeżeli jest to małżeństwo – od jednego z małżonków), na rzecz zajmowania się powierzonymi dziećmi. Dopuszczalne jest podjęcie dodatkowego zajęcia jedynie pod warunkiem, że nie wpłynie to na jakość sprawowanej opieki.

Szczególnymi formami zawodowej pieczy zastępczej są: pogotowie rodzinne, które sprawują opiekę nad dziećmi przez krótki czas, niezbędny do uregulowania ich sytuacji. Specjalistyczna rodzina zastępcza opiekuje się dzieckiem niepełnosprawnym, zagrożonym społecznym lub małoletnią matką z dzieckiem. Rodziny dom dziecka sprawują opiekę nad nie więcej niż ośmiorgiem dzieci. Rodzina pani Ani pełni funkcję pogotowia rodzinnego – Przez cztery lata od kiedy jesteśmy rodziną zastępczą nie było takiej sytuacji, aby nie mieszkało u nas chociażby jedno dziecko. Umowę mamy podpisaną na dwójkę dzieci – wynika to m.in. z naszych warunków lokalowych. Mamy specjalny pokój dla „dzieci w pieczy” (czyli tych, które przebywają pod naszą opieką). W Krakowie nie ma takich sytuacji, że jest telefon w środku nocy, że trzeba dziecko odebrać. Dostajemy informację i przeważnie na drugi dzień bierzemy malucha do siebie – opowiada pani Ania.

PRACA

CZY POWOŁANIE?

Na to pytanie trudno udzielić jednoznacznej odpowiedzi, bo zawodowy rodzic zastępczy otrzymuje wynagrodzenie – więc praca, jednak czy zajęcie, które wykonujemy 24 godziny na dobę przez 7 dni w tygodniu można wykonywać bez przekonania, że jest to nasze powołanie?

– Tak naprawdę to nasze bycie rodzi-

na zastępczą wynika z egoistycznych pobudek. Obydwoje z mężem czujemy się dobrze ... robiąc coś dobrego. Jeszcze przed ślubem myśleliśmy o rodzinnym domu dziecka, warunki lokalowe wykluczyły jednak tą możliwość – wyznała pani Ania, która jest kobietą wyjątkową pod wieloma względami. Dodaje również, że dzięki tej decyzji ich biologiczna córka nie jest już jed-

nią z dziećmi będą trudne, a to okazało się naturalne! Oczywiście, że się przywiązujemy, od początku jednak zakładamy, że pracujemy zadaniowo. Staraliśmy się nadrobić pewne braki, które dziecko ma i przede wszystkim być z nim. Jeszcze w liceum chodziłam z koleżankami do Domu Małego Dziecka na os. Górali. Tam po prostu przytulaliśmy te dzieci, tylko tyle mogliśmy

opiekę nad 1 lub 2 dziećmi. Rodziny te zapewniają miejsca 70 dzieciom. W ubiegłych latach liczba zawodowych rodzin zastępczych utrzymywała się na stałym poziomie, w ostatnim roku przybyło 5 nowych rodzin. Liczba rodzin zastępczych jest jednak wciąż niewystarczająca w stosunku do potrzeb. Zwłaszcza brakuje osób gotowych przyjąć dzieci nieco starsze, w wieku powyżej 7 lat lub rodzeństwa w różnym wieku oraz dzieci niepełnosprawne – mówi Agnieszka Wilk kierownik Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej MOPS.

Czy każdy nadaje się do takiej pracy? – Tym co łączy rodziców zastępczych jest otwartość i empatia. Poza tym każda rodzina jest inna – mówi pani Ania i podkreśla, że ona nie potrafiłaby powiedzieć, czy ktoś nadaje się na rodzica zastępczego czy nie.

W podjęciu takiej decyzji pomagają pracownicy MOPS-u, którzy na podstawie rozmów, wizyt w miejscu zamieszkania, analizy dokumentów, testów psychologicznych ustalają, czy kandydaci mogą zostać rodziną zastępczą. Kluczowa jest tutaj ocena motywacji i predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej sporządzona przez psychologa. Kandydaci na niezawodowe i zawodowe rodziny zastępcze przechodzą obowiązkowe szkolenie organizowane przez MOPS.

SPOSÓB

NA SZCZĘŚLIWE ŻYCIE

– Nie wyobrażałam sobie kiedyś, że można tak to wszystko poukładać! – mówi pani Ania, która w tej chwili w pieczy ma półrocznego chłopca i 6-letnią dziewczynkę. W trzypokojowym mieszkaniu, oprócz tej dwójki i trzynosobowej rodziny, mieszka również pies labrador. – Pewnie, że nie możemy wyjeżdżać na dłuższe wakacje, bo dzieci mają spotkania z rodzicami biologicznymi. Jasne że mam czasami dość, ale jestem bardzo szczęśliwa. Nie czułam tego gdy pracowałam w firmie. Jako rodzina funkcjonujemy dużo lepiej – wyznaje zastępcza mama. Z jej opowieści wylania się obraz szczęśliwej – normalnej rodziny. – Kiedy mąż wraca z pracy, mam czas dla siebie. Czasem idę na siłownię, czasem z koleżankami do kina. Mamy dom 30 km od Krakowa, staraliśmy się tam spędzać każdą wolną chwilę – opowiada. Kiedy patrzę na tą atrakcyjną uśmiechniętą kobietę jestem pewna, że jest na właściwej drodze. Z uśmiechem opowiada o sytuacji gdy ktoś powiedział jej rodzonej córce że jest podobna do swojego braciszka. – Potraktowała to zupełnie normalnie. Ucieszyła się.

Pomaganie powinno być i jest normalne, dobrze, że są ludzie, którzy to rozumieją.

AGNIESZKA ŁOŚ

naczką. W rozmowie z panią Anią wyraźnie widać, że bycie zastępczą mamą daje jej ogromną radość nie ukrywa jednak, że to trudna i angażująca praca.

– Jest to praca szczególna, wykonywana we własnym domu, w którą włączona jest cała rodzina, również własne dzieci. Przede wszystkim jest to praca, do której trzeba mieć szczególne predyspozycje: zdolność do odpowiedzialnej opieki nad dzieckiem, pełną empatii i zrozumienia postawę wobec dziecka, ale również wobec jego rodziców, umiejętność aktywnego i elastycznego poszukiwania rozwiązań w trudnych sytuacjach, otwartość na współpracę z innymi osobami zaangażowanymi w sprawy dziecka – podkreśla Agnieszka Wilk kierownik Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej MOPS.

W KAŻDEJ BAJCE JEST JAKIŚ SMOK

Kiedy pytam panią Anię o chwile trudne, długo się zastanawia. Podkreśla, że tych dobrych radośnych jest znacznie więcej. – Bałam się, że rozsta-

zrobić (a może aż tyle – przyp. redakcji). W naszym byciu rodziną zastępczą możemy być z tymi dziećmi przez cały czas – podkreśla. Zdecydowanie skupia się na pozytywach, opowiadając o postępach jakie robiły i robią dzieci. Kiedy naciskam niechętnie mówię o tym co najtrudniejsze... o konieczności kontaktu z biologicznymi rodzicami. To oni okazują się być tym co „boli najbardziej”. Te spotkania, odbywające się na neutralnym terenie, bywają trudne dla rodziców zastępczych, a także dla dzieci. – Bardzo pomocne są dla mnie superwizje – czyli spotkania z psychologiem oraz innymi rodzicami zastępczymi – wiem, że nie w każdym mieście takie są. W ogóle tu w Krakowie rodziny zastępcze są pod dobrą opieką! Kraków jest pod tym względem wyjątkowy. Takie rozmowy pozwalają dużo spraw omówić, zdystansować się – podkreśla pani Ania.

RODZIC ZASTĘPCZY POTRZEBNY OD ZARAZ

– Mamy obecnie 40 zawodowych rodzin zastępczych. Zazwyczaj sprawują

Kraków

Nowa Huta

miejsce dobre do życia

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie